

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เพื่อประโยชน์สุข
แห่งทวยราษฎร์

“...ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออก...

เป็นอย่างนั้น ต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน
แต่ปวดหัว ใช้ยาแก้ปวด...หรือยาอะไรก็ตามแก้ปวดหัว
มันไม่ได้แก้อาการจริง แต่ต้องแก้ปวดหัวก่อน
เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่จะคิดได้แล้วอีกอย่างก็คือ
แบบ Macro นี้ เขาจะทำแบบรีดทั้งหมด
ฉันไม่เห็นด้วย...

อย่างบ้านคนอยู่เราบอกบ้านนี้มันผุดตรงโน้น
ผุดตรงนี้ไม่คุ้มที่จะซ่อม...เอาตกลงรีดบ้านนี้ระเบิดเลย
เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่ ก็ต้องค้าเสียดก่อน
แล้วค่อยๆ ดูตรงนี้ยังพออยู่ได้...ไปรีดตรงห้องโน้น
แล้วก็ค่อย ๆ สร้างแล้วมารีดตรงห้องนี้...
วิธีทำจะต้องค่อย ๆ ทำจะไประเบิดหมดไม่ได้...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๒๙

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อประโยชน์สุข แห่งทวยราษฎร์

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้น
เถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติ ตั้งแต่วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙
เป็นต้นมา ทรงใส่พระทัยในทุกข์สุขของพสกนิกร
ทั้งหลายทั่วทุกภูมิภาคมาแต่ครั้งต้นรัชกาลสืบเนื่องมา
จวบจนปัจจุบัน

ระยะแรกนั้นทรงพบว่าประชาชนส่วนใหญ่
ยังประสบปัญหาจากโรคร้ายนานาประเภทที่เข้ามา
เกี่ยวข้องกับชีวิตและสุขภาพพลานามัยของผู้คน
ทั้งปวง ด้วยสาเหตุจากขาดการเรียนรู้รักษาตนเอง
และในระยะนั้นการบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน
ของประเทศยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการพัฒนา

ดังนั้น การพระราชทานความช่วยเหลือพสกนิกร
ในระยะแรกจึงเน้นไปในการแพทย์และสาธารณสุข
เป็นส่วนใหญ่ เช่น การรณรงค์และป้องกันโรค
การสร้างอาคารโรงพยาบาล เพื่อรองรับคนเจ็บป่วย
และการออกแพทย์เคลื่อนที่ตามโครงการแพทย์หลวง
พระราชทาน **“เรือเวชพาหน์”** เป็นต้น

ต่อมาเมื่อปัญหาดังกล่าวเริ่มคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้นเป็นลำดับ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการพัฒนาขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน เพื่อจักได้เป็นสิ่งที่ช่วยค้ำจุนการพึ่งตนเองในเบื้องต้นให้ได้อย่างมั่นคงถึงอนาคต โครงการสร้างถนนบางแห่งตลอดจนการสร้างอ่างเก็บน้ำในหลายแห่งจึงบังเกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยปูทางให้การประกอบอาชีพของราษฎรเกิดความผาสุกมั่งคั่งสมบูรณ์ขึ้นได้ดังพระราชประสงค์ที่จะให้พสกนิกรของพระองค์มีความอยู่ดีกินดีเป็นที่ตั้ง

โครงการพระราชดำริทั้งหลายในระยะแรก
นั้นมีขึ้นมากมาย สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. โครงการที่มีการค้นคว้าศึกษาทดลอง
เป็นการส่วนพระองค์ เพื่อจักได้นำไปใช้ในพื้นที่
และลักษณะงานที่ทรงเห็นว่าเหมาะสม

๒. โครงการที่เริ่มเข้าไปแก้ไขปัญหาลึก
ของเกษตรกร เป็นการพัฒนาแบบผสมผสาน
(Integrated Development) ซึ่งระยะแรกอยู่ใน
แถบใกล้บริเวณที่ประทับในภูมิภาคและค่อย ๆ ขยาย
ขอบเขตไปในวงกว้างขึ้น

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหลายประเภทในระยะแรกเรียกต่างกันว่า

๑. โครงการตามพระราชประสงค์ หมายถึงโครงการที่ทรงศึกษาปฏิบัติส่วนพระองค์กับผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาต่าง ๆ เมื่อได้ผลดีแล้วจึงทรงนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน

๒. โครงการหลวง เป็นโครงการที่ทรงมุ่งพัฒนาชาวไทยภูเขาให้รอดพ้นจากความทุกข์ยากลำเค็ญได้ด้วยวิธีการปลูกพืชทดแทนฝิ่น และละเลิกการตัดไม้ทำลายป่ามาสู่วิถีเกษตรรูปแบบใหม่ที่ทำให้มีรายได้ดีขึ้น

๓. โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ เป็นโครงการที่พระราชทานข้อแนะนำและแนวพระราชดำริให้ภาคเอกชนรับไปดำเนินการพัฒนาในทุกด้านเพื่อประโยชน์สุขของชาวไทยทั้งมวล เช่น โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เป็นต้น

๔. **โครงการตามพระราชดำริ** คือ โครงการที่ทรงวางแผนพัฒนาและเสนอแนะให้ภาครัฐบาลและทุกส่วนราชการร่วมดำเนินการตามพระราชดำริ โดยพระองค์เสด็จฯ ไปร่วมทรงงานกับหน่วยงานราชการทั้งหลายด้วย โครงการตามพระราชดำรินี้ ในปัจจุบันเรียกว่า **“โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ”** ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยกว่าสี่พันโครงการ โดยมี**สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)** ทำหน้าที่สำรวจ ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแผนงาน ตลอดจนประสานงานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งติดตามประเมินผลและปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่มีพระราชกระแสให้สำเร็จลุล่วงเป็นประโยชน์สุขต่อประชาชนทั้งมวล

สำนักงาน กปร.

“ หน่วยงานหลักในการดำเนินงาน
สนองพระราชดำริที่มีประสิทธิภาพสูง
เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ”

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กำเนิดขึ้นจากการที่รัฐบาลพิจารณาเห็นว่าการสนองพระราชดำริของหน่วยงานต่าง ๆ อาจไม่เอื้ออำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด หากมี

การทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำโดยขาดการประสานงานในการทำงานให้สอดคล้องซึ่งกันและกัน ดังนั้น รัฐบาลได้ดำเนินการออก “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๒๔” ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๔ กำหนดให้มีองค์กรระดับชาติมีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เรียกว่า “คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)” มีสำนักงานเลขานุการ กปร. ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการ กปร. โดยมี

นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ และเลขาธิการ กปร. เป็นกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่ดำเนินการควบคุม อำนวยการ กำกับ ดูแล ติดตามผล ประสานการดำเนินงานของส่วนราชการและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งแต่งตั้งบุคลากรในการดำเนินงานสนองพระราชดำริให้เกิดประสิทธิภาพ พร้อมทั้งการพิจารณาอนุมัติ แผนงาน โครงการ กิจกรรม และงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามโครงการด้วย

เมื่อโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ขยายขอบเขตการพัฒนาออกไปอย่างกว้างขวางและมีปริมาณงานมากยิ่งขึ้น สำนักงานเลขาธิการ กปร. ซึ่งแต่เดิมเป็นหน่วยงานหนึ่งในกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ยกฐานะขึ้นเป็น **สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)** เป็นหน่วยงานระดับกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัติ ตั้งแต่วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๓๖ เป็นต้นมา จนกระทั่งในปี ๒๕๔๕ ได้มีการปรับบทบาทภารกิจและโครงสร้างส่วนราชการตามพระราชบัญญัติ

ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ให้สำนักงาน กปร. เป็นส่วนราชการที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี แต่อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี โดยกำหนด หน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

(๑) สำรวจ ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำแผนงาน เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้ง พิจารณาและเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสรรเงินงบประมาณ เพื่อดำเนินงานตามโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(๒) ประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(๓) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับพระราช กระแสหรือตามที่นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่อง มาจากพระราชดำริ มอบหมาย หรือตามที่ระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่อง มาจากพระราชดำริ

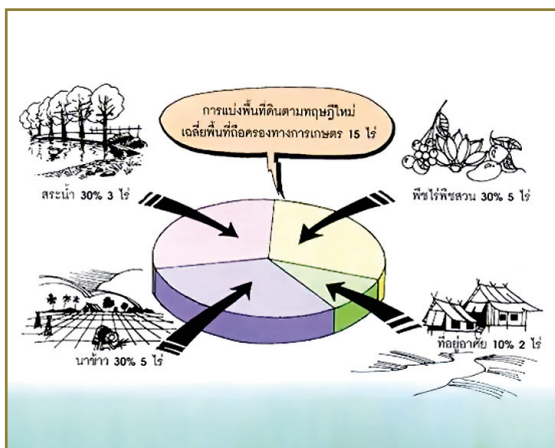
โครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริในปัจจุบัน

นับแต่เริ่มแรกมาจนปัจจุบัน มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๒๕-๒๕๕๘ จำนวน ๔,๕๙๖ โครงการแยกได้เป็น ๘ ประเภท ดังนี้

๑. ด้านการเกษตร

จัดได้ว่าเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มุ่งสนองพระราชประสงค์ที่สำคัญ คือ การทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ ทรงให้การสนับสนุนการปลูกพืชแบบผสมผสานเน้นการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงและสามารถมีรายได้

ตลอดปี ทรงเน้นการค้นคว้าทดลอง และวิจัยพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับท้องถิ่น และเพิ่มพูนเศรษฐกิจให้กับเกษตรกร เพื่อที่เกษตรกรจะได้นำผลจากการศึกษาทดลองไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ของตนได้ดียิ่งขึ้น เช่น

ทฤษฎีใหม่

เป็นการบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำ เพื่อพัฒนาการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถเลี้ยงตัวเองได้ สำหรับเกษตรกรที่มีที่ดินจำกัดและมีสภาพแห้งแล้ง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน คือ ร้อยละ ๓๐ แรก สำหรับปลูกข้าว ร้อยละ ๓๐ ที่สอง สำหรับปลูกพืชไร่ พืชสวน ร้อยละ ๓๐ ที่สาม สำหรับขุดสระน้ำไว้ใช้ในการเกษตร รวมถึงเลี้ยงปลาไว้บริโภค และร้อยละ ๑๐ สุดท้าย สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย พร้อมกับปลูกพืชสวนครัวและสัตว์เลี้ยง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีกินตลอดทั้งปี หากเหลือก็สามารถนำไปขายเป็นรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

๒. ด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อการพัฒนารุดหน้ามากยิ่งขึ้น ปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและภาวะมลพิษมักทวีความรุนแรงส่งผลกระทบต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่จึงเน้นในการใช้วิธีการที่จะทำนุบำรุงและปรับปรุงสภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ อาทิ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ และป่าไม้ ซึ่งครอบคลุมเกือบครบทุกด้านคือ

๒.๑ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรดิน

ด้วยวิธีการสนับสนุนให้เกษตรกรได้เรียนรู้และ
เข้าใจวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน
และสามารถนำไปปฏิบัติเองได้ เช่น

การปลูกพืชหมุนเวียน

ทรงใช้ธรรมชาติในการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรม
ด้วยการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อการปรับปรุงดิน รวมถึง
การใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยพืชสดในการเพิ่มความอุดม
สมบูรณ์ให้แก่พื้นดิน

หญ้าแฝก

การปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และอนุรักษ์ความชุ่มชื้นไว้ในดิน ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้เทคโนโลยีแบบง่าย ๆ ประหยัด อีกทั้งยังไม่ต้องดูแลรักษามากนัก

แกล้งดิน

เป็นแนวพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวจัดจนทำการเกษตรไม่ได้ โดยวิธี “**แกล้งดินให้เปรี้ยว**” ให้ถึงที่สุด ด้วยการทำให้ดินแห้งและเปียกสลับกันและใช้น้ำชะล้าง จากนั้นจึงปรับปรุงดินโดยใช้วัสดุหินฝุ่นหรือปูนมาร์ล เพื่อให้ดินมีสภาพเหมาะสมที่จะสามารถทำการเกษตรได้

๒.๒ การฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากร แหล่งน้ำ

ทรงให้ความสำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำเป็นอย่างยิ่ง พระราชดำรัสที่ว่า **“น้ำคือชีวิต”** นับเป็นสิ่งที่แสดงถึงพระราชหฤทัยห่วงใยในการขาดแคลนน้ำของพสกนิกร ด้วยทรงทราบดีว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังอาศัยพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลักในการทำการเกษตร พระราชดำริส่วนใหญ่จึงเป็นการจัดหาแหล่งน้ำไว้เพื่อการเกษตร และเมื่อมีแหล่งน้ำเพียงพอแล้วเกษตรกรจะมีชีวิตที่ผาสุกสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น

แหลมผักเบี้ย

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี มีพระราชดำริให้ศึกษาวิธีการบำบัดน้ำเสียและกำจัดขยะจากชุมชน โดยวิธีธรรมชาติและเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ศึกษารูปแบบการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การนำของเสียที่ได้บำบัด กำจัด มาใช้ประโยชน์อย่างครบวงจร ศึกษาผลกระทบและผลประโยชน์ที่ได้รับ ในรูปแบบต่าง ๆ จากการกำจัดน้ำเสียและขยะมูลฝอย

กังหันน้ำชัยพัฒนา

เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสีย โดยการนำกังหันน้ำชัยพัฒนาหรือเครื่องกลเติมอากาศ ที่ทรงคิดค้นขึ้นมาใช้ในการแก้ไข โดยวิธีการเติมออกซิเจนลงในน้ำควบคู่กับการใช้ธรรมชาติด้วยการใช้ผักตบชวาช่วยในการกรองและบำบัดน้ำเสีย

๒.๓ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถอำนวยความสะดวกประโยชน์สุขทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่มวลมนุษยชาติ ตั้งแต่ช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดิน ช่วยให้เกิดฝนตกลงมาแล้วยังช่วยรักษาต้นน้ำลำธาร และเป็นศูนย์บำรุงพืชและสัตว์ป่าสงวนให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้คนทั้งปวง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้เป็นอย่างยิ่งว่ามีผลต่อปัญหาความแห้งแล้งและอุทกภัยของบ้านเมืองตลอดเวลา ด้วยมีเหตุสำคัญมาจากการตัดไม้ทำลายป่า จึงมีพระราชดำริให้ทำนุบำรุง ฟื้นฟู และพัฒนาป่าไม้ให้คืนสู่ความสมบูรณ์ดังเดิม ซึ่งบัดนี้โครงการทั้งหลายได้มีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย เช่น

การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก

เป็นแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพป่าด้วยวัฏจักรธรรมชาติ โดยมีวิธีการที่เรียบง่ายและประหยัดในการดำเนินงาน ตลอดจนส่งเสริมระบบวงจรป่าไม้ในลักษณะธรรมชาติดั้งเดิม ซึ่งมี ๓ วิธี คือ

“...ถ้าเลือกได้ที่ที่เหมาะสมแล้ว
ก็ทิ้งป่านั้นไว้ตรงนั้นไม่ต้องไปทำอะไรเลย
ป่าจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นป่าสมบูรณ์
โดยไม่ต้องไปปลูกเลยสักต้นเดียว...”

“...ไม่ไปรังแกป่าหรือตัดแยะต้นไม้
เพียงแค่คุ้มครองให้ขึ้นเองได้เท่านั้น...”

“...ในสภาพป่าเต็งรัง
ป่าเสื่อมโทรมไม่ต้องทำอะไร
เพราะตอไม้ก็จะแตกกิ่งออกมาอีก
ถึงแม้ต้นไม้ไม่สวยแต่ก็เป็นต้นไม้ใหญ่ได้...”

ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

การปลูกป่า ๓ อย่าง คือ ป่าสำหรับไม้ใช้สอย ป่าสำหรับเป็นไม้ผล และป่าสำหรับเป็นเชื้อเพลิง นอกจากประโยชน์ตามชื่อโดยตรงแล้ว ป่าไม้ทุกชนิด ยังมีประโยชน์อย่างอื่นที่ ๔ คือ การอนุรักษ์ดินและน้ำ

ฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam)

Check Dam เป็นฝายต้นน้ำลำธารหรือฝายชะลอความชุ่มชื้น และเป็นฝายดักตะกอน ซึ่งเป็นการลดปัญหาการพังทลายของดินและลดความรุนแรงของกระแสน้ำในลำห้วย อีกทั้งสามารถกักเก็บตะกอนไม่ให้แหล่งน้ำตื้นเขินเร็ว ตลอดจนช่วยในการเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดินอันเป็นผลทำให้ป่าไม้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ป่าชายเลน

การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศของพื้นที่ชายฝั่งทะเลและอ่าวไทยซึ่งถูกบุกรุกทำลาย โดยการปลูกป่าไม้ชายเลน ซึ่งอาศัยระบบน้ำขึ้นน้ำลงในการเติบโต อันเป็นแนวป้องกันลมและป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งที่สำคัญ อีกทั้งเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำซึ่งช่วยสร้างความสมดุลให้แก่ธรรมชาติให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์

๓. ด้านสาธารณสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญการพัฒนาสุขภาพพลานามัยของประชาชนมาตั้งแต่ระยะต้นรัชกาล ด้วยทรงตระหนักดีว่าหากปสกนิกรทั้งปวงมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงพร้อมด้วยสุขภาพจิตที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลต่อการพูนเพิ่มให้เป็นบุคลากรที่แข็งแกร่งในการพัฒนาประเทศชาติด้วย

โครงการด้านสาธารณสุขมีมากมายหลายสาขา ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะโครงการ แพทย์พระราชทาน โครงการอบรมหมอหมู่บ้าน ตาม พระราชดำริ และอื่น ๆ มากมาย ล้วนนำความผาสุก มาสู่ประชาชนให้พ้นภัยจากโรคทั้งสิ้น เช่น

เส้นทางเกลือ

ปัญหาการป่วยเป็นโรคคอตีบอันเนื่อง มาจากการขาดสารไอโอดีนนั้น เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพบเสมอยามที่เสด็จ พระราชดำเนินไปในถิ่นทุรกันดาร จึงได้พระราชทาน พระราชดำรัสว่า “...ให้พิจารณาแก้ไขปัญหาการ ขาดสารไอโอดีนของราษฎร โดยการสำรวจพื้นที่ใน แต่ละพื้นที่ถึงปัญหาและความต้องการเกลือ ซึ่งแต่ละ ท้องถิ่นจะมีปัญหาและความต้องการไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะต้องสำรวจ “เส้นทางเกลือ” ว่าผลิตมาจาก แหล่งใด ก็น่าจะเอาไอโอดีนไปผสมกับแหล่งผลิต ต้นทางเกลือเสียเลยทีเดียว...”

มูลนิธิราชประชาสถายในพระบรมราชูปถัมภ์

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงห่วงใยผู้ป่วยโรคเรื้อนและพสกนิกรที่จะได้รับการติดต่อจากโรคเรื้อน ประกอบกับทรงมีพระราชประสงค์จะให้งานควบคุมโรคเรื้อนในประเทศไทยได้สำเร็จโดยเร็ว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์จำนวน ๑๗๕,๑๐๔.๗๕ บาท เป็นทุนริเริ่มการรักษาและควบคุมโรคเรื้อนร่วมกับเงินที่ประชาชนบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล ได้จัดตั้งสถานพยาบาลพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จากนั้นจึงได้จัดตั้งมูลนิธิราชประชาสถายขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ เพื่อส่งเสริมงานของรัฐในการรณรงค์ปราบโรคเรื้อนและได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งสถาบันราชประชาสถายมีความหมายว่า พระมหากรุณาธิคุณและประชาชนได้ร่วมมืออาศัยกัน

โครงการพันตกรรมพระราชทาน

เรื่องสุขภาพฟัน เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่บั่นทอนความสามารถในการประกอบอาชีพของราษฎร ทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาค่อนข้างสูง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยราษฎรต่อปัญหานี้ยิ่งนัก ดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานไว้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีข้อความตอนหนึ่งที่ขออัญเชิญมาดังนี้

“...การที่จะให้ราษฎรที่ยากจน ที่มีปัญหาเรื่องฟัน หยุดการทำนา ทำไร่ เดินทางไปหาแพทย์นั้น เป็นสิ่งที่ยากยิ่ง ในทางตรงข้ามกัน หากเป็นการให้บริการเคลื่อนที่ไปสู่ประชาชน ก็จะเป็นการแก้ปัญหาได้ทางหนึ่ง...”

๔. ด้านการส่งเสริมอาชีพ

เมื่อโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินำมาดำเนินการในพื้นที่ใดแล้ว ส่วนใหญ่จะกระตุ้นให้เกิดมีการส่งเสริมอาชีพเพิ่มขึ้น ซึ่งราษฎรบริเวณใกล้เคียงก็จะได้รับประโยชน์จากการมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถนำความรู้จากการฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งดำเนินการภายใต้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่มากมายทั่วประเทศ ประชาชนทั้งหลายสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ สามารถเลี้ยงตัวเองได้เป็นอย่างดีในที่สุด เช่น

โครงการศิลปาชีพ

จากการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรด้วยน้ำพระราชหฤทัยห่วงใยในการประกอบอาชีพของราษฎร นอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรม ประกอบกับความภาคภูมิใจในฝีมือสร้างสรรค์งานศิลปะของราษฎรที่ทรงพบเห็น จึงทรงให้จัดตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพขึ้น ในปี ๒๕๑๙ เพื่อฟื้นฟูงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีความโดดเด่นแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค อันเป็นการสร้างรายได้เสริมและสร้างชีวิตใหม่ให้แก่ชาวบ้านผู้ยากไร้อีกด้วย

โครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระราชดำริ ให้พัฒนาและช่วยเหลือประชาชนของตำบลสมเด็จเจริญ อำเภอนongปรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยเน้นการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ให้ราษฎรได้อยู่อาศัยและทำกิน ร่วมกับการคงอยู่ของธรรมชาติอย่างเกื้อหนุนกัน

โครงการศูนย์บริการการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่ จังหวัดเชียงใหม่

เป็นศูนย์ฯ สาธิตการฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรโดยการขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลที่เหมาะสมและส่งเสริมให้ราษฎรเพื่อเป็นอาชีพเสริมต่อไป

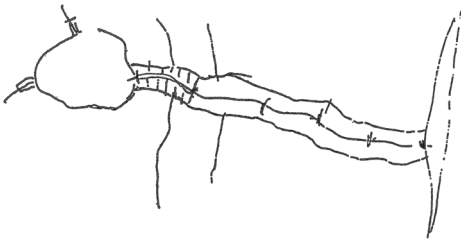
๕. ด้านการพัฒนาทรัพยากรน้ำ

เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สำคัญยิ่ง ด้วยประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศจำเป็นต้องพึ่งพาน้ำในการอุปโภคบริโภค และการเพาะปลูกซึ่งมักอาศัยจากน้ำฝนและแหล่งน้ำธรรมชาติ ผลผลิตที่ได้รับจึงได้ไม่มากเท่าที่ควร นอกจากนี้ปัญหาน้ำท่วมและน้ำเสียนับเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทรัพย์สินและคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยเหตุนี้ทรงให้ความสนพระราชหฤทัยมุ่งมั่นในการบริหารจัดการน้ำ ทั้งน้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเสีย เพื่อให้ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

เขื่อนเก็บกักน้ำป่าสักสร้างขึ้นเพื่อให้มีน้ำไว้ใช้ในการเกษตรในฤดูแล้ง และเป็นการป้องกันบรรเทา น้ำท่วม บริเวณลุ่มน้ำป่าสักและลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างในฤดูน้ำหลาก รวมถึงยังเป็นการบรรเทาปัญหาน้ำเน่าเสียในกรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่ในภาคกลาง ตลอดจนเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งด้วย

ลุ่มน้ำเก่า

ภาพที่ยกย่อง หรือภาพร่างของโครงการพัฒนา ลุ่มน้ำเก่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้พระราชทาน คำโครงการที่ทรงวาดบนเครื่องบินพระที่นั่งในครั้งนั้น โดยให้ส่วนหัวอยู่ที่หนองหาน หนองน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุด ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนลำตัวเป็นปล้อง ๆ ทอดยาวเลื้อยลงแม่น้ำโขงนั่นคือ ประตูละบายน้ำ ซึ่งจะเก็บกักน้ำในลำน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง สามารถเก็บกักน้ำ ได้รวมทั้งสิ้น ๔๙ ล้านลูกบาศก์เมตร ดังนั้นบริเวณ พื้นที่การเกษตรที่อยู่ทั้งซ้ายและขวาของลำน้ำเก่ากว่า หนึ่งแสนไร่ จะสามารถทำการเพาะปลูกได้อย่างเต็มที่ ตลอดจนราษฎรที่อยู่บริเวณใกล้หนองน้ำก็สามารถ ใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคบริโภค การเกษตร หรือสัตว์เลี้ยงได้

อุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์

โครงการอุโมงค์ผันน้ำลำพะยังภูมิพัฒน์อันเนื่อง มาจากพระราชดำริ สร้างครอบคลุมพื้นที่รอยต่อ ๒ จังหวัด โดยทำการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร มาส่งให้กับพื้นที่การเกษตร ลุ่มน้ำลำพะยังตอนบน ใน อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ เป็นการ บริหารจัดการน้ำจากพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำมากไปยัง พื้นที่ขาดแคลนน้ำ มีการเจาะอุโมงค์ผันน้ำลอดใต้

เขาภูบักดี แล้วทำท่อ (เหล็ก) ลอดใต้อุโมงค์ ขนาด กว้าง ๓ เมตร สูง ๓ เมตร ยาว ๗๔๐ เมตร ส่งน้ำ จากมุกดาหารเข้ามายังกาฬสินธุ์ โดยมีการทำถังพักน้ำ ทำระบบท่อชลประทาน ที่ยังประโยชน์ครอบคลุม พื้นที่มากถึงประมาณ ๑๒,๐๐๐ ไร่

แก้มลิง

เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยการขุดคลองชายทะเลฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาให้เป็นคลองพักน้ำ ขนาดใหญ่หรือ “แก้มลิง” แล้วระบายน้ำออกสู่ทะเล โดยใช้หลักทฤษฎีแรงโน้มถ่วงของโลก หรือน้ำขึ้นน้ำลง ตามธรรมชาติ ซึ่งปัจจุบันโครงการแก้มลิงยังได้ ขยายการดำเนินงานไปที่โครงการบรรเทาอุทกภัย ตามพระราชดำริ (แก้มลิงหนองใหญ่) จังหวัดชุมพร และโครงการบรรเทาอุทกภัยพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อแก้ไขปัญหา น้ำท่วม ให้แก่ราษฎรทั่วประเทศอีกด้วย

ปากพนัง

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการแก้ไขปัญหาคความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ โดยในปี ๒๕๓๘ ได้ก่อสร้างประตูระบายน้ำ **“อุทกวิภาชประสิทธิ์”** ซึ่งเป็นนามพระราชทาน ที่หมายถึงความสามารถแบ่งแยกน้ำจืดกับน้ำเค็ม โดยการบริหารจัดการอย่างสมดุลปิดกั้นน้ำเค็มไม่ให้รุกเข้าไปในลำน้ำกักเก็บน้ำจืดไว้ใช้ นับเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่ช่วยแก้ไขปัญหให้ราษฎรได้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร และการอุปโภคบริโภค อีกทั้งช่วยป้องกันน้ำท่วมอย่างยั่งยืน

เขื่อนคลองท่าด่าน

“...โครงการนี้ คือการสร้างอ่างเก็บน้ำ ๒ แห่ง แห่งหนึ่ง คือที่แม่น้ำป่าสัก อีกแห่งหนึ่งที่แม่น้ำนครนายก สองแห่งรวมกันจะเก็บกักน้ำเหมาะสมพอเพียง สำหรับการบริโภค การใช้ในเขตของกรุงเทพฯ และเขตใกล้เคียงที่ราบลุ่มของประเทศไทยนี้...”

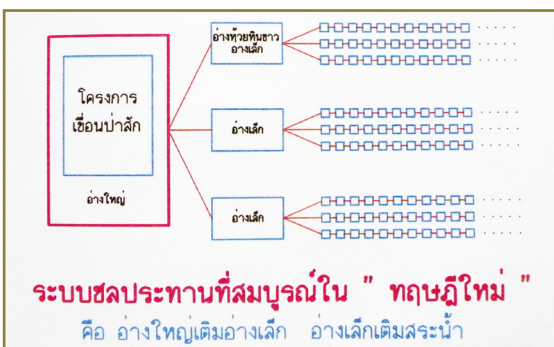
โครงการเขื่อนคลองท่าด่านอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครนายก เป็นการช่วยเหลือและบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนจากอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำนครนายก ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำ รวมทั้งเพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีน้ำใช้ในการเกษตร การอุปโภค และบริโภคโดยไม่ขาดแคลน ที่สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการเพาะปลูกในพื้นที่บริเวณนั้นอีกด้วย

อ่างใหญ่เติมอ่างเล็ก

อ่างเก็บน้ำห้วยหินขาวเป็นอ่างเก็บน้ำที่รับน้ำจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เพื่อใช้ในการเกษตรทฤษฎีใหม่ บริเวณโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติมให้แก่เกษตรกร ให้น้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูกอันเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี และมีรายได้เสริมจากการเลี้ยงปลาอีกด้วย

๖. ด้านการคมนาคม

เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่นำความเจริญสู่ชนบท โดยเฉพาะทำให้ราษฎรสามารถนำผลผลิตไปสู่ตลาด ได้สะดวกสบายยิ่งขึ้น อันเป็นการสร้างความเจริญทาง เศรษฐกิจให้แก่ชุมชนทั้งหลายด้วย เช่น

โครงการสร้างถนนเข้าสู่หมู่บ้านห้วยมงคล

เป็นโครงการพัฒนาชนบทโครงการแรก เกิดขึ้น ในปี ๒๔๙๕ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทาน รถบูลโดเซอร์ให้หน่วยตำรวจตระเวนชายแดนค่าย นเรศวรไปสร้างถนนเข้าไปยังบ้านห้วยมงคล ตำบล หินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้ราษฎรสามารถสัญจรไปมาและนำผลผลิตออกมา จำหน่ายยังชุมชนภายนอกได้สะดวกขึ้น

โครงการสะพานพระราม ๘

เป็นหนึ่งในโครงการจตุรทิศ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้กรุงเทพมหานคร พิจารณาก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาเพิ่มขึ้นอีก ๑ แห่ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ณ บริเวณโรงงานสุราบางยี่ขันบรรจบกับปลายถนนวิสุทธิกษัตริย์ ไกล่ล้นาการแห่งประเทศไทยและได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อว่า **“โครงการสะพานพระราม ๘”** เพื่อระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ และด้วยทรงตระหนักถึงความคับคั่งของการจราจรบนสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้าที่จะมีปริมาณเพิ่มขึ้นในอนาคต อีกทั้งเป็นการแก้ปัญหาการจราจรในกรุงเทพฯ ระหว่างพื้นที่ฝั่งพระนครกับฝั่งธนบุรีที่ยังขาดการเชื่อมต่อที่เพียงพอทำให้เกิดการคับคั่งของการจราจรบริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก โดยเฉพาะกรุงเทพฯ ชั้นใน บริเวณถนนราชดำเนินกลาง ซึ่งต่อกับฝั่งธนบุรีโดยผ่านสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า และถนนจรัญสนิทวงศ์ ซึ่งเป็นถนนสายหลักเส้นหนึ่งของฝั่งธนบุรีที่มีปริมาณการจราจรคับคั่งให้สามารถคลี่คลายลงได้

๗. ด้านสวัสดิการสังคม

จัดได้ว่าเป็นโครงการเพื่อช่วยเหลือราษฎรที่มีที่อยู่อาศัยที่ทำกินและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็นเบื้องต้นสำหรับชีวิต เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในอนาคต เช่น

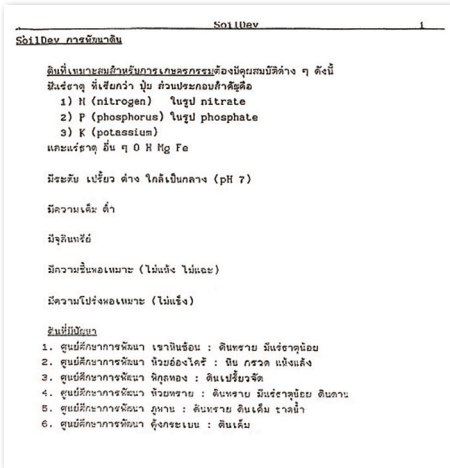
วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก

เป็นวัดตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงต้องการให้เป็น “วัด” ขนาดเล็กที่เรียบง่าย มุ่งเน้นประโยชน์ในการใช้สอยสูงสุด เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนในลักษณะ ๓ ประสาน “บ้าน-วัด-โรงเรียน” หรือที่เรียกว่า “บวร” เพื่อเป็นทั้งพุทธสถานในการประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและในขณะเดียวกันเพื่อเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของราษฎรในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทั้งในทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนการพัฒนาชุมชนในลักษณะพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันเป็นหนทางนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๘. โครงการสำคัญ ๆ และอื่น ๆ

นอกจากโครงการที่กล่าวมาแล้วทั้ง ๗ ประเภทข้างต้นแล้ว ยังมีโครงการศึกษา วิจัย ค้นคว้า ทดลอง เพื่อการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ อีกมากมาย ดังเช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ แห่ง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อทำการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาวิธีการพัฒนาต่าง ๆ ในรูปแบบของการ**บริการแบบเบ็ดเสร็จ** (One Stop Service) ที่ราษฎรสามารถเข้ามาหาความรู้และใช้บริการได้ที่จุดเดียว ในลักษณะ **“พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต”** ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน รวมถึงเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ทางด้านวิชาการให้ราษฎรได้เข้ามาเรียนรู้ และนำผลสำเร็จไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง จนกระทั่งมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

- ไตรสารพระราชทานเรื่องดิน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สาธิตเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินทำกินของราษฎรให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของพืชหลายชนิด

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เป็นการศึกษาวิจัยดินพรุในภาคใต้ ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรกรรม

มากที่สุด รวมถึงการศึกษาทดลองเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดครอบครัวแบบครบวงจรในเรื่องของยางพาราและปาล์มน้ำมันอีกด้วย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่บ้านนาคเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นการศึกษาทดลองงานพัฒนาการเกษตรสาขาต่าง ๆ ตามความเหมาะสมพร้อมกับการพัฒนาป่าไม้ด้วยระบบชลประทาน และปลูกพืชเศรษฐกิจ เพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่ราษฎรได้นำไปปฏิบัติ เพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่บริเวณป่าขุนแม่กวง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษา ค้นคว้า เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธาร มีการปลูกป่า ๓ อย่าง

(ไม้เศรษฐกิจ ไม้ผล และไม้พืชน) ๓ วิธี (โดยการใช้น้ำจากระบบชลประทาน น้ำฝน และฝายเก็บกักน้ำขนาดเล็กตามแนวร่องหุบเขา ซึ่งเรียกว่า Check Dam เพื่อรักษาความชุ่มชื้น) และการใช้ลุ่มน้ำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รวมถึงการพัฒนาเกษตรกรรมที่ทำให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้ โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ในลักษณะต้นทางคือป่าไม้ และปลายทางคือประมง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่ตำบลสามพระยา อำเภอสายบุรี จังหวัดเพชรบุรี มุ่งเน้นการศึกษาแนวทางวิธีการ

ที่จะพัฒนาฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม โดยพยายามหาวิธีการให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการปลูก ปรับปรุง และรักษาสภาพป่า ในขณะเดียวกันให้มีรายได้และผลประโยชน์จากป่าด้วย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่อง มาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ จังหวัด
จันทบุรี เป็นศูนย์ฯ ที่มีเป้าหมายในการศึกษา ค้นคว้า
เพื่อพัฒนา ปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้านประมงชายฝั่ง
เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตและพึ่งตนเองได้
ในระยะยาว

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหลายนี้
ล้วนเกิดจากน้ำพระราชหฤทัยในพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมุ่งหวังให้ปวงพสกนิกรไทยได้พ้น
จากทุกข์ยากในการดำรงชีวิตและทรงมุ่งมั่นแสวงหา
มรรควิธีจะช่วยให้ราษฎรไทยได้มีวิถีความเป็นอยู่ที่ดี
ขึ้น เริ่มจาก “พออยู่พอกิน” จนกระทั่งสามารถพึ่งพา
ตนเองได้ในที่สุด นั่นย่อมหมาความว่า ประเทศไทยมี
ทรัพยากรบุคคลที่เข้มแข็งสามารถนำพาประเทศชาติ
ให้เจริญก้าวหน้าได้ในอนาคต

“โครงการตามพระราชดำรินี้
ก็เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน
อันนี้ก็เป็นส่วนใหญ่ เพราะว่าอย่างที่ว่า
ประเทศจะคงอยู่ได้ ก็โดยที่ประชาชนมีฐานะดี
และสภาพความเป็นอยู่ มีความมั่นคง
มีความปลอดภัย มีความเจริญ
ฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง
กับการพัฒนา ก็เกี่ยวข้อง
กับความมั่นคงของประเทศ”

คัดตัดตอนจาก
พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่คณะเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ไทย
ประจำภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันพุธที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๒

“...มีคนบอกว่าโครงการพระราชดำริฯจะต้องไม่ได้
ข้อนี้เป็นความคิดที่ผิด หรือเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องนัก
เพราะหากโครงการพระราชดำริฯจะต้องไม่ได้เมืองไทยไม่เจริญ
พระราชดำรินั้น ก็เป็นความคิดของพระราชา
ถ้าความคิดของพระราชาแก้ไขไม่ได้
ก็หมายความว่าเมืองไทยมีความก้าวหน้าไม่ได้...”

คัดตัดตอนจากพระราชดำรัส
พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
วันเสาร์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๖

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์

แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๐๐-๖ โทรสาร ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๖๒

<http://www.rdpb.go.th>

จัดพิมพ์ พฤษภาคม ๒๕๕๔

